

นิยามศัพท์ชุดศาสตราจารย์

สมชัย บวรกิตติ

สำนักวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี

ในช่วงโควิด-๑๙ ระบาดคราวนี้ ทำให้มีเวลาว่างอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น วันนี้ได้อ่านเรื่อง “อธิบายศัพท์ศาสตราจารย์” ในชุด คำไทย-คำเทศ ลงพิมพ์อยู่ในวารสารไทยฉบับที่ ๑๑๗ เดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ หน้า ๘๘-๙๑ ถูกใจเพราะสนใจเรื่องนี้มานานแล้ว เคยติดตามบทความทำนองเดียวกันนี้ที่ลงพิมพ์อยู่ในวารสารวิชาการแต่ไม่พบครบถ้วนเท่าบทความชุดนี้

บทความนี้อ้างว่าเป็นข้อมูลจากเนื้อความใน **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน A-L (๒๕๕๑) และ M-Z (๒๕๕๓)** เมื่อได้อ่านตลอดก็พบว่าน่าสนใจ ถึงแม้ว่ามีบางตอนที่สงสัยว่าบัญญัติ/อธิบายไม่ถูกต้อง แต่เนื่องจากใช้กันเรื่อยมานานจนเป็นที่ยอมรับ ดังตัวอย่างตำแหน่งศาสตราจารย์ระดับต่างๆ ของมหาวิทยาลัยที่อ้างว่าเป็นระบบอเมริกัน ได้แก่ instructor บัญญัติว่า **อาจารย์** assistant professor และ associate professor บัญญัติว่า **ผู้ช่วยศาสตราจารย์** และ **รองศาสตราจารย์** ตามลำดับ ซึ่งโดยความเห็นส่วนตัวเชื่อว่าโดยถูกต้องน่าจะเป็น **ศาสตราจารย์ผู้ช่วย** และ **ศาสตราจารย์รอง**

อยากรู้ว่านักวิชาการภาษาอังกฤษที่รอบรู้ภาษาไทย คิดอย่างไร เพราะโดยหลักภาษาไทย คำไทยที่เป็นคำวิเศษณ์ที่แต่งขยายคำนาม คำกริยา หรือคำวิเศษณ์ เพื่อบอกคุณภาพ รูปลักษณะ หรือปริมาณ เช่น คนดี บ้านสวย กางเกงสีเขียว ทำดีดีมาก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๑๑๒๕ จะไม่บัญญัติตามภาษาอังกฤษเป็นดีคน (good man) สวยบ้าน (beautiful house) สีเขียวกางเกง (green pant) ดีทำ (well done), มากดี (very good) คำไทยที่ถูกต้องของ assistant professor และ associate professor ที่ถูกต้องคือศาสตราจารย์ผู้ช่วย และศาสตราจารย์รอง

บทความดังกล่าวให้ความรู้ใหม่ เช่น **ศาสตราจารย์พิเศษ** (distinguished professor) เป็นตำแหน่งเกียรติยศแก่ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยผู้มีความเชี่ยวชาญพิเศษ มีผลงานดีเด่น ประสบความสำเร็จในการคิดค้นและการเรียนการสอน และเป็นผู้นำทางวิชาการของสาขาวิชานั้นๆ ในระดับนานาชาติ เป็นตำแหน่งที่ **สูงกว่า** ศาสตราจารย์ปรกติ ณ จุดนี้มีข้อข้องใจ ๒ ประการ

ประการแรกทำไมไม่เรียกตำแหน่งนี้ ตามแบบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ ว่าพิเศษศาสตราจารย์

ได้รู้จัก**กิตติมเกียรติ (research professor)** ที่นิยามเป็นศาสตราจารย์ที่เชี่ยวชาญยิ่งในศาสตร์ สาขาเฉพาะตนซึ่งมหาวิทยาลัยเชิญมาทำงานวิจัย และพัฒนาบุคคลในศาสตร์สาขานั้น เป็นตำแหน่ง ที่มหาวิทยาลัยกำหนดระยะเวลาแต่งตั้งบุคคล ภายนอกมาปฏิบัติงานวิจัยและบริการวิชาการที่ นอกเหนือและสูงกว่างานของศาสตราจารย์ประจำ โดยความเห็นส่วนตัวน่าจะใช้ชื่อ ศาสตราจารย์ เมธีวิจัย ซึ่งใกล้เคียงกับชื่อภาษาอังกฤษและตาม หน้าที่กำหนด

บทความนี้มีตำแหน่งศาสตราจารย์ชานปรากฎ อยู่ ๒ แห่ง มีใจความอธิบายคล้ายคลึงกัน แต่ใช้ ชื่อตำแหน่งภาษาอังกฤษต่างกันเป็น named professor กับ distinguished scholar ตามความเห็นของผู้อ่านบทความ distinguished scholar เป็นคำที่ถูกต้องโดยหน้าที่จึงเหมาะกว่า สำหรับ รายละเอียดและความเป็นมาของตำแหน่งศาสตราจารย์ชานนั้นมีบทความลงพิมพ์อยู่ในวารสาร สาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพาฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับที่ ๒ หน้า ๗๔ ให้ข้อมูลถูกต้องดีกว่า

สุดท้ายได้พบตำแหน่ง**ศาสตราจารย์ เกียรติยศ** ที่อ้างว่าคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลบัญญัติจาก chair professor และบัญญัติ เป็น**ศาสตรเมธี** หรือ**ศาสตราจารย์อาวุโส** อันเป็นตำแหน่งวิชาการสูงสุดและเป็นนักวิชาการอาวุโสของมหาวิทยาลัยที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาค วิชา หรือเป็นตำแหน่งยกย่องศาสตราจารย์ที่ปฏิบัติ หน้าที่ประจำในมหาวิทยาลัย เท่าที่ทราบมีผู้ที่ได้รับ โปรดเกล้าฯตำแหน่งศาสตราจารย์เกียรติยศ หลายท่าน ทุกท่านไม่เป็นอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัย ดังเช่นนายแพทย์สงคราม ทรัพย์ เจริญ ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์เกียรติยศ (honorary professor) ของมหาวิทยาลัยมหิดล เนื่องจากได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่มหาวิทยาลัยอัน ควรยกย่อง

เกี่ยวกับคำศัพท์ honorary นั้นตรงกับคำ **เกียรติยศ** ผู้เขียนเคยได้รับแต่งตั้งโดยวิทยาลัย อายุรแพทย์อเมริกัน (American College of Physician) เป็น Honorary Fellow (Hon FACP) ซึ่งมีพิธีแต่งตั้งปีละ ๒ คนในการประชุมใหญ่ ประจำปีของวิทยาลัย ตำแหน่ง Hon.FACP น่าจะ บัญญัติว่า **สมาชิกอาวุโสเกียรติยศแห่งวิทยาลัย อายุรแพทย์อเมริกัน**